

Jono Griniaus asmuo ir palikimas

Vidmantas Valiušaitis

Kalba Kauno miesto rotušėje 2002 m. kovo 5 d. minint Jono Griniaus 100 metų gimimo sukaktį

Minime iškilaus lietuvių menotyrininko ir literatūros mokslininko, kritiko, dramaturgo, publicisto Jono Griniaus gimimo šimtmetį. Šis pirmosios nepriklausomybės laikais Lietuvoje ir Prancūzijoje išsiugdęs žmogus, Kauno Vytauto Didžiojo universiteto daktaras, 1944 m. pasitraukęs į Vakarus, ten ir miręs, paliko reikšmingą pėdsaką lietuvių kultūroje, ypač menotyros ir lietuvių literatūros tyrinėjimo srityje.

Patyres politinio emigranto dalia, J. Grinius kurybingiausias savo gyvenimo metus turėjo praleisti ne Lietuvoje, atplėštas nuo akademinio darbo ir lietuviškos kultūros šaltinių. Lietuvių kultūros istorijoje jis išlieka pirmiausia kaip plačios erudicijos, vakarietiško mąstymo, krikščioniškų pažiūrų meno ir literatūros kritikas. J. Grinius buvo vienas pirmųjų šiam darbui profesionaliai pasirengusių specialistų Lietuvoje. Nors sovietinės okupacijos metais jis buvo atkakliai neigtas ir net niekintas, nepriklausomybės atgavusioje Lietuvoje jo veiklai ir po 50 metų susilaukia pakartotinių leidimų, o jo palikimas nagrinėjamas bei vertinamas.

Jonas Grinius gimė 1902 m. vasario 21 d. (lotyniškųjų kalendoriumi kovo 5 d.) Šiaurės Lietuvoje, netoli Joniškio, nedideliame Giminių kaime, amatininko šeimoje. 1922 m. baigęs Šiaulių gimnaziją, o 1926 m. — Lietuvos universitetą, toliau gilino prancūzų kalbos ir literatūros bei meno studijas Prancūzijoje, Paryžiaus Sorbonos ir Grenoblio universitetuose. Paryžiuje susipažino su prancūziškai rašiusiu lietuvių poetu, buvusiu Lietuvos Respublikos pasiuntiniu Prancūzijoje Oskaru Milašium. Tos pažinties paveiktas, savo disertacijos tyrinėjimo tema pasirinko O. Milašiaus kūrybą. 1992 m. birželio 13 d. Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos filosofijos fakultete J. Grinius apgynė daktaro disertaciją „O. V. Milašius poetas“. Tai buvo pirmoji O. Milašiaus kūrybos

studija lietuviškai.

Iki sovietų okupacijos 1940 m. J. Grinius dirbo Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos filosofijos fakultete, ėjo docento ir privatdocento pareigas, dėstė prancūzų kalbą ir literatūrą, meno istoriją, estetiką. Šiuo laikotarpiu jis papildė ir išleido savo disertaciją *O. V. Milašius poetas* (1930), parengė pirmąją studiją apie Vinco Mykolo Putino kūrinių *Putino lyrika* (1932), parašė didelę dalį dvišimtės *Visuotinės literatūros istorijos*. (Šis veikalas sulaukė 4 leidimų prieškarinio Lietuvoje ir vėl buvo pakartotinai išleistas nepriklausomybės atgavus 1991 m. 40 tūkst. egz. tiražu) Be to, 1938-aisiais išleido pirmąjį estetikos mokslo veikalą lietuvių kalba *Grožis ir menas*, o tuojau po Vilniaus atgavimo — menotyros studiją *Vilniaus meno paminklai* (1940, pakartotinai išleista 1992).

J. Grinius buvo aktyvus visuomenininkas, lietuviškosios spaudos bendradarbis ir jos organizatorius. Dar studijų metais redagavo *Pavasari, Ateitį*, 1936 m. drauge su bendraminčiais prisidėjo prie vieno didžiausių ir įdomiausių lietuviškų dienraščių — *XX amžius* — įsteigimo. Jis dirbo laikraščio redakcijoje be atlyginimo iki pat 1940-ųjų vasaros, kol bolševikai jį uždarė. Rašė *Židinyje*, *Naujojoje Romuvoje*, *Athenaeum'e*, *Meno kultūroje*, *Lietuvos mokykloje* ir kt. Už mokslinius darbus ir pedagoginę veiklą, J. Grinius fakulteto akademinės bendruomenės buvo nominuotas profesoriaus titulu, tačiau, tautininkų valdžiai įsikišus, ši nominacija jam buvo sulaukta dėl politinių motyvų.

Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą ir komunistinei valdžiai 1940 m. liepos mėnesį uždarius Teologijos filosofijos fakultetą, J. Grinius buvo atleistas iš universiteto, kuriame buvo dirbęs per 10 metų. Kurį laiką buvo be darbo, vėliau gavo mokytojo vietą Telšiu gimnazijoje. Ten jis teiškavo dvi savaites. Ką tik įsteigtas Statybos ir architektūros fakultetas, paskelbęs viešą konkursą meno istorijos dėstytojo vietai užimti, geres-

nio dėstytojo už J. Grinių nerado. Kad ir apšauktas „klerikalu“, laimėjęs konkursą, jis grįžo į universitetą, tačiau pažemintomis pareigomis — sovietų administruojamame universitete dirbo vyresniojo dėstytoju.

Bolševikams pasitraukus ir Lietuvą okupavus vokiečiams, J. Grinius atgavo docento vardą ir dėstė Statybos ir architektūros bei Filosofijos fakultetuose. 1941 m. gruodžio mėn., Statybos ir architektūros fakulteto pristatytas, J. Grinius buvo išrinktas Kauno universiteto senato sekretorium ir šias pareigas ėjo iki 1944 liepos mėn. Kai 1943-aisiais naciai sumanė steigti Lietuvoje SS diviziją, J. Grinius drauge su kitais universiteto profesoriais, pasiskiusiais prieš vokiečių skelbtą studentų mobilizavimo įstatymą, buvo uždarytas į Kauno sunkiųjų darbų kalėjimą.

1944-ųjų vasarą, sovietų armijoms antrą kartą užplūstant Lietuvą, J. Grinius su žmona Alina Miliūyte-Griniene pasitraukė į Vokietiją. Septynerius metus blaškėsi po įvairias DP stovyklas iš vieno Vokietijos kampo į kitą, vargano mės karo pabėgėlių sąlygomis organizavo lietuvišką spaudą, kūrė lietuviškas gimnazijas, jose dėstė ir joms vadovavo. Dalyvavo ir politinėje lietuvių egzodo veikloje, buvo Darbo federacijos atstovas VLIK'e.

1952-1955 m. J. Grinius dirbo Laisvosios Europos universiteto Strasbūre (Prancūzijoje) lietuviško seminario vedėju ir lietuvių studentų vadovu. Ši aukštoji mokykla buvo įkurta specialiai studentams iš pavergtų Rytų Europos kraštų. Sovietų Sąjungai spaudžiant ir Vakaruose įsigalint detanto bei koezistencijos nuotaidams, Laisvosios Europos universitetas buvo politiniais motyvais uždarytas. Šio universiteto absolventas, Švedijoje gyvenantis socialinių mokslų daktaras Kajetonas Čeginskas, savo prisiminimuose apie J. Grinių rašo, kad „gražaus užsibrėžto tikslo (Laisvosios Europos universitetas Strasbūre) iš esmės nepasiekė, nebent atvirksčiai: davė Maskvai akstiną įsteigti vadinamąjį Lumumbos universitetą, kuris ir šiandien dar veikia“ (Tie žodžiai parašyti 1981 m.).

Uždarius Laisvosios Europos kolegiją, J. Grinius grįžo į Vokietiją ir apsigyveno Miunchene. Kaip laisvas bendradarbis, trejus metus (1955-1958) dirbo „Amerikos balso“ žurnalistu, rašė straipsnius kultūros ir politinėmis temomis. Vėliau ėmėsi pedagoginio darbo Vasario 16-osios gimnazijoje Huetenfelde: buvo jos direktorius (1958-1960), vėliau dėstė lituanistikos dalykus, prancūzų ir rusų kalbą. Pakviestas pagrindinei pas-

Jonas Grinius

kaitai į II Lietuvių kultūros kongresą Čikagoje 1962 m., J. Grinius su paskaitomis aplankė žymesnes lietuvių kolonijas JAV ir Kanadoje. Šiaurės Amerikoje praleidęs 4,5 mėnesio, savo išspūdžius aprašė Londone 1963 m. išleistoje knygoje *Mano viešnagė Amerikoje*.

1972 m. išėjęs į pensiją, atsidėjo vien kūrybiniam darbui. Išleido savo didžiausią (per 900 p.) literatūrologijos veikalą *Veidai ir problemos lietuvių literatūroje* (I t. 1973, II t. 1977), spėjo papildyti estetikos veikalą *Grožis ir menas*, kuris buvo išleistas Romoje 1982 m., jau po auto-riaus mirties. Jo kūrybinis palikimas — keliolika atskirais leidiniais, nedideliu tiražu išleistų knygų, šimtai straipsnių, išbarstytų prieškarinės Lietuvos bei išeivijos periodikos puslapiuose.

J. Grinius yra parašęs ir dramos kūrinių. 1963 m. už 6 veiksnių eilutės istorinę dramą *Gulbės giesmė* (apie Barborą Radvilaitę) jam buvo paskirta Lietuvių rašytojų draugijos premija. 1947 m. *Aidų* žurnale paskelbtas stipriausias J. Griniaus draminis veikalas *Stella Maris* (Jūrų žvaigždė). Atskira knyga išleista pokario rezistenciją vaizduojanti drama *Žiurkių kamera* (Brooklyn, 1954). Visos J. Griniaus dramos buvo pastatytos ir daug kartų vaidintos įvairių lietuvių išeivijos dramų venietų. Pagrindiniai jo dramų herojai savo idealų dažniausiai siekia, kovodami su prievarta arba grasomis užsibrėžto tikslo (Laisvosios Europos universitetas Strasbūre) iš esmės nepasiekė, nebent atvirksčiai: davė Maskvai akstiną įsteigti vadinamąjį Lumumbos universitetą, kuris ir šiandien dar veikia“ (Tie žodžiai parašyti 1981 m.).

Mirė Jonas Grinius 1980 m. lapkričio 10 d. Miunchene nuo širdies infarkto. Buvo palaidotas Miuncheno Westfriedhof kapinėse. Paryžietis architektas ir skulptorius Antanas Mončys, pagerbdamas J. Griniaus simpatijas klasikinėms struktūroms bei krikščioniškosioms ir lietuviškosioms vertybėms, suprojektavo barokinę koloną primenantį paminklą su Apvaizdos akimi ir lietuvišku rūpintojėliu. 1998 m. J. Griniaus ir jo žmonos A. Miliūtytės-Grinieneš palaikai, taip pat originalus A. Mončio paminklas, Lietuvos Respubli-

kos Vyriausybės ir Kauno miesto savivaldybės rūpestiu perkelti į Kauno Petrašiūnų kapines.

Jonas Griniaus gyvenimas — dramatiškas ir sudėtingas individo egzistencinė pasme — yra labai dėkingas ir reljefingas jo biografui. Jis gyveno didelių socialinių permąnų ir epochų kaitos laikais, kurie palieka neišvengiamą pėdsaką stiprių asmenybių biografijoje. J. Grinius, be jokios abejonės, buvo stipri asmenybė, pajėgusi stovėti — be skundų ir aimanų — priimti laiko iššūkius ir savo žmogiškąją bei socialinę dramą paversti pozityvia kūrybine energija.

Du kartus jam teko trauktis iš Lietuvos karo pabėgėlių vilkstinės: pirmąsyk — į Rytus, Pirmojo pasaulinio karo metais, gelbstintis nuo kaizerio kariuomenės siautėjimo Šiaurės Lietuvoje 1914 m.; antrąsyk — į Vakarus, Antrojo pasaulinio karo metais, siekiant išsaugoti gyvastį bolševikų antplūdžio metu 1944-aisiais. Jam teko matyti entuziastingą jaunos Lietuvos valstybės kūrimąsi pirmosios nepriklausomybės metais, pačiam aktyviai dalyvauti, ugdatant jos intelektualines pajėgas, ir kartu — savo akimis regėti tragišką šio istorinio tarpsnio pabaigą.

J. Griniaus gyvenime būta palaimingų, žmogiškojo kūrybiškumo galių atskleidimų palankių akimirkų, ir tamsių, beviltiškų, asmenybės užgundžių, perspektyvą gyventi atimamųjų, periodų. Jo asmenybės vertė tuo ir išryškėja, kad jis niekad nepalūžo ir ne-rezignavo, jam tekusius išbandymus priėmė ramiai, be maišto, be desperacijos, be protestų, motyvuojamas vien humanistinio imperatyvo: liudyti žmogiškumą net ir nežmoniškomis sąlygomis.

Štai vaizdelis, leidžiantis geriau suprasti tas sąlygas, kuriomis buvo tikrinamas žmogiškumo ir kūrybiško matmuo anos kartos žmonėms.

„Keturiolika km nuo Muencheno Ingolstadto linkui, drėgnoje pamiškėje stovi per šimtą medinių barakų. Pastatyti jie buvo dar Hitlerio laikais, aerodromo darbininkams užsienie- m. J. Griniaus ir jo žmonos A. Miliūtytės-Grinieneš palaikai, taip pat originalus A. Mončio paminklas, Lietuvos Respubli-

bariai maži ir žemi, rūsių nėra, tad žmonės krauna vargingą savo mantą palovėse, pastalėse, anė spintų, koridoriuose. Tik neseniai čion buvo atvestas vanduo. Pirmiau ir tą reikėjo semtis iš šulinio. Šviesa vakarais nuolatos gėsta, nes kuro neužtenka, ir žmonės jungiasi krosnelės į šviesos tinklą, tad saugikliai neišlaiko. Kartais ištisas valandas tenka sėdėti tamsoje. Tai Schleissheimo DP stovykla. Pirmiau ji priklausė IRO žiniui. Bet jau nuo 1951 gruodžio 1 d. perėjo vokiečių globon ir dabar vadinasi DP Regierungslager Schleissheim b. Muenchen. Ši stovykla glaudžia po savo stogu per 5,000 pabėgėlių, daugiausia rusų ir ukrainiečių. Bet joje yra ir kitų tautybių: apie 700 kal-mukų, po keletą šimtų lenkų, žydų, latvių. Lietuvių joje yra tik apie šimtas. Jie neturi sau atskiro barako, bet yra išme-tyti visur.

Šitoje vargingoje stovykloje, gal vargingiausioje iš visų DP stovyklų, gyvena jau kuris laikas ir dr. Jonas Grinius, kuriam šių metų vasario 21 d. sukako 50 metų. [...] Tokiejo tad aplinkoje ir tokia labai neaiškios ateities nuotaika dr. J. Grinius švenčia prasmingą savo amžiaus sukaktį“.

Taip sukaktuviniame straipsnyje 1952 m. *Aiduose* liudijo Antanas Maceina, žinomas filosofas ir artimas J. Griniaus šeimos draugas.

J. Griniaus biografijoje yra ir daugiau mažai žinomų, bet labai įdomių ir mūsų kultūros istorijai reikšmingų puslapių. Pavyzdžiui, ligi šiol iš esmės dar neatskleista ir literatūros istorijoje neaprašyta drama-tiška meilės istorija — meilės, kuria poetės Salomėjos Nėries širdis degė Jonui Griniui. Dabar, paskelbus visus Salomėjos Nėries laiškus, dienoraščius, anksčiau neskelbtus eilėraščius, sugretinus eilėraščių parašymo datas su dienoraščio užrašais, nesunku įsitikinti, kad 1927 m. pas-kelbtas pirmasis Salomėjos Nėries eilėraščių rinkinys *Anksti rytą*, su nedidelemis iš-imtimis, ir dar antra tiek eilėraščių, nepatekusių į šį rin-kinį, — tai toli skridusios žiezirbos tos ryškios, neatsa-kytos meilės, kuri Jonui Gri-niui degė Salomėjos Nėries širdis. O šios dramos para-sėkmės — dveji metai pra-gaištingų kančių moters šir-džiai, „kuri nemylima mylėjo“ (čia S. Nėries žodžiai iš jos dienoraščio), ir išganingos va-landos poetės sielai, virtusios pluoštu geros poezijos. Štai tik vienas Salomėjos Nėries poezijos gabaliukas, anų jausmų liudijimas.

J. Griniaus išvykimo Pran-cūzijos išvakarėse — 1926 lie-pos 31 — Salomėja Nėris veda rafinuotą paralelę tarp savo pačios dramos ir biblijinio siužeto, kur Galilėjos ir Pe-rėjos tetracho Erodo Antipo (4 pr. Kr. — 37 po Kr.) poduk-ra Salomėja, būdama dar mer-gaitė, buvo pakviesta šokti vienos šventės metu savo patėvio karaliaus Erodo Anti-po akivaizdoje. Suzavėtas mergaitės meniniu šokiu, ka-ralius pažadėjo apdovanoti ją tuo, ko tik ji paprašys. Moti-nus įkalbėta, karaliaus ir visų nusteibimui ji pareikalavo gal-

vos Jono Krikštytojo, kuris buvo laikomas kalėjime, nes buvo viešai išpėjęs karalių dėl jo nedoro gyvenimo — gyveno susidėjęs su savo brolio žmo-na. Salomėja vėliau gyveno nelegalioje moterystėje su savo patėviu Erodo Antipu, už savo kerintį šokį iškilnių me-tu, pareikalavusi Jono Krikš-tytojo galvos:

*Svaigina, kvepia jazminai —
Ar tu žinai, ar tu žinai —
Kad aš tave labiau už dangų
ir pasaulį*

*Myliu? —
Tu vienas mano dievas, ma-no saulė.*

*Viena man galvą degina
idėja:*

*Tu — Jonas — o aš —
Salomėja —
O, tavo išdidžių galvą aš
nukirsti išakysiu.*

Tada bučiuosiu ją ir balto-mis lėlijoms apkašysiu —

Baigdamas tepridursiu, kad Jonas Grinius buvo nuodug-naus literatūrinio, meninio bei filosofinio išsilavinimo žmo-gus, literatūroje reiškėsi kaip krikščionis humanistas, jis rūpinosi tautos likimo pro-blemomis, estetinė jo kultū-ra, literatūros perspektyvo-mis, buvo kritiškas „menas menui“ filosofinei pažiūrai, nors pats savo vertinimuose neišleido iš akių estetinių, me-no kūrinių kriterijų.

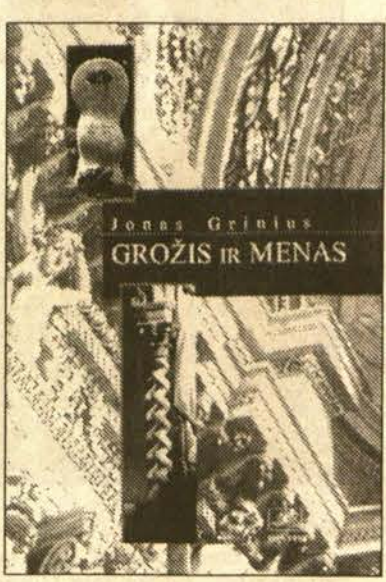
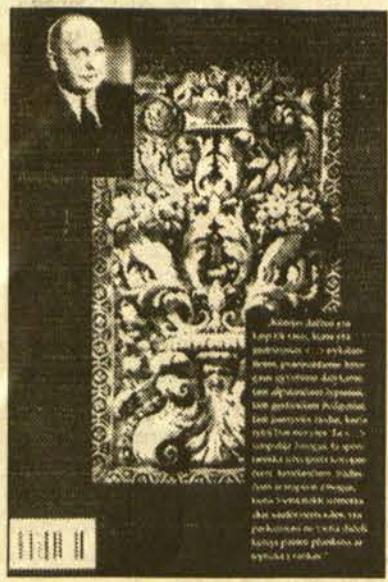
Visa savo kūrybine ir vi-suomenine veikla J. Grinius rūpestingai ir uoliai tarnavo visuomenei. Jis buvo vienas iš tų žmonių, kurie turėjo pilietinės drąsos sakyti tai, ką mano — literatūros moksle ir kritikoje, menotyroje, politi-koje, visuomenės gyvenime.

Dramatiška J. Griniaus pri-gimtis, atsiskleidusi jo dra-minėje kūryboje, rašytojo sie-loje palaikė nuolat gyvą konfliktą tarp idealiosios gy-vavimo plotmės ir individo ri-botumo, tarp žmogaus prigim-ties slypinčio principingumo ir čia pat besireiškiančio jo opor-tunizmo. Gyvenime visada daugiau žmonių, linkusių į oportunizmą. Bet gyvą ir dīna-mišką visuomenę išlaiko žmo-nės su principais. Toks īnteg-raalaus ir principingo žmogaus pavyzdys — kūryboje bei isto-rijoje — lieka ir menotyrinīn-kas, rašytojas, universiteto profesorius Jonas Grinius.

DOVANOTI ČIKAGOJE SUKAUPTI LIETUVŲ DAILININKŲ DARBAI

Nuo vasario vidurio kau-niečiai Paveikslų galerijoje gali susipažinti su užsienio lietuvių dailininkų kūriniais. Daugiau kaip 300 darbų eks-ponuojamų parodoje „Čikaga-Kaunas: Galerijos sugrįži-mas“, Kaunui padovanoję Či-kagos Mikalojaus Konstantino Čiurlionio dailės galerija.

Į Nacionalinį M. K. Čiur-lionio dailės muziejų atkeliavę kūriniai sukurti lietuvių daili-ninkų iš Švedijos, Vokietijos, Prancūzijos, Jungtinių Ameri-kos Valstijų, Kanados, Austrā-lijos ir kitų pasaulio valstybių. Ši už Atlanto gyvenančių tau-tietų dovana leis meno mylė-tojams susipažinti su užsienio lietuvių daile, atspindinčia tautos meno tradicijas bei pa-saulinės dailės kryptis. Elta

Ilona Damašūtė Beresnevičienė ir smuikininkas Atis Bankas.

Toronto „Volungės“ kamerinė grupė, vadovė Dalia Viskontienė.

Pianistas Povilas Jaraminas (kairėje) ir baritonas Vytautas Juozapaitis.

Pianistės Ilona Damašūtė Beresnevičienė ir Leokadija Paulauskaitė Kanovičienė.

Žiemos koncertai Toronte

Pati gausiausia Kanadoje-Toronto lietuvių bendruomenė šiemet galėjo pasidžiaugti ne tik ypaci švelnia žiema, bet ir turtingu kultūriniu gyvenimu, renginių įvairove. Dažną savaitgalio popietę ar vakarą lietuviškos salės vyko iš Lietuvos atvykusių svečių ir vietinių atlikėjų koncertai, recitaliai ar šokių vakarai. Vieni jų įdomiausių šio sezono renginių — tai naujoje Toronto Prisiikėlimo parapijos salėje nuskaubėje koncertai-ciklai. Šio ciklo „Pro musica“ rengėjai — tai Prisiikėlimo parapijos vajuos komitetas su išradinga vadove Rasa Kuriene priešakyje, toliau rinkdami lėšas šventovės statybai užbaigti, jie kartu skatina kūrybiškiausius bendruomenės žmones aktyviai veiklai, tuo užtikrindami lietuviškosios kultūros puoselėjimo tradicijų tęstinumą. Ir būtent šie koncertai parodė, kokių kūrybinių galimybių turi ši bendruomenė, kai sugeba suburti visus tautiečius — ir vietoje išaugintus, ir neseniai iš Lietuvos atvykusius profesionalus, ir tuos, kuriems muzika, menas tapo daugiau nei laisvalaikio pomėgis.

Pirmajame šio ciklo pasirodyme dalyvavo mums visiems gerai žinomas solistas, Lietuvos operos teatro dainininkas Vytautas Juozapaitis. Jam akompanavo pianistas Povilas Jaraminas.

Kitas išskirtinis šio ciklo koncertas — žymaus 19-ojo amžiaus vokiečių kompozitoriaus Johannes Brahms kūrybos vakaras. Šio koncerto atlikėjai-profesionalai, išugdę Lietuvoje, Muzikos akademijos auklėtiniai, sėkmingai įleidę šaknis Kanadoje.

Tai smuikininkas Atis Bankas, pianistės Ilona Damašūtė-Beresnevičienė ir Leokadija Paulauskaitė-Kanovičienė. Prie jų prisijungė torontiške muzikė, pedagogė, dirigentė Dalia Viskontienė su „Volungės“ kamerine moterų grupe. Ši atlikėjų grupė pasirodė nelengvam darbui supažindinti klausytojus su vieno populiariausių kompozitoriaus — J. Brahms gausiu kūrybiniu palikimu. O palikimas labai įvairiapusis: simfonijos, kamerinė muzika, vokalinė bei instrumentinė muzika (išskyrus operą). Kompozitoriaus kūryba — tarsi ryški takoskyra tarp 19 a. tradicijų ir gimtančio romantizmo srovės. Savo kūrybos klasikine forma likdamas ištikimas Bacho, Beethoveno tradicijoms, išraiškumui ir emocijomis priartėjo prie romantikų. Jo partitūrose gausu netradicinių garsų derinių, neįprastos ritmikos, plačios faktūros, ir visa tai reikalauja iš atlikėjų geros atlikimo technikos. Kiekvieno brandaus muzikanto repertuare stengiamasi turėti J. Brahms kūrinį. Reikia pasidžiaugti, kad šio koncerto atlikėjai išlaikė nelengvą išbandymą, suteikdami klausytojams daug malonių išgyvenimų.

Koncerto pradžioje išgirdome Ilonos Damašūtės-Beresnevičienės atliktą keturių dalių fortepijoninę Sonatą Nr. 1 op. 1. Ši Sonata parašyta ankstesniajame kompozitoriaus gyvenimo laikotarpyje. Toliau sekė ir įspūdingai nuskaubėjo trijų dalių Sonata smuikui ir fortepijonui Nr. 2 A-majori op. 100. Ją atliko Toronto simfoninio orkestro smuikininkas, pedagogas,

daugelio festivalių meno vadovas ir direktorius Atis Bankas su pianiste Ilona Damašūte-Beresnevičiene. Dalios Viskontienės vadovaujamas „Volungės“ moterų ansamblis šiam koncertui paruošė 10 dainų iš gerai žinomo vokalinio ciklo „Meilės dainos“ (Liebeslieder-Walzer op. 52). Solistų ir dainininkų balsus palydėjo fortepijoninis duetas (Ilona Damašūtė-Beresnevičienė ir Leokadija Paulauskaitė-Kanovičienė). Šis ciklas buvo atliktas originalo (vokiečių kalba). Klausytojai su dainų turiniu buvo supažindinti programose. Žaismingai, liūdnai ar su lengva ironija buvo papasakotos ir išdėstytos muzikinė kalba meilės, jos praradimo, ilgesio ir apgailestavimo dėl likimo pokštų istorijos. Parašytos prieš 150 metų, bet tokios pat aktualios bei populiarios ir šiandien. Gausių aplodismentų sulaukė abiejų pianistų — Ilonos Damašūtės-Beresnevičienės bei Leokadijos Paulauskaitės — Kanovičienės atliktas J. Brahms dainos liaudies dainų motyvais.

Nuosirdžiais plojimais klausytojai padėkojo atlikėjams už įsimintiną pažintį su J. Brahmsu, o šio koncertų ciklo rengėjams ir remėjams — už neeilinę muzikos šventę. Ir toliau tikimės, kad šio ciklo organizuojami koncertai maloniai pakvies į dar daugelį įdomių renginių. Ta proga norisi ir atlikėjams palinkėti, kad jie nepamirštų tokios įdomios bei sudėtingos programos ir galbūt suteiktų galimybę jos pasiklausyti mūsų tautiečiams gyvenantiems Amerikoje. Kristina Saukaitė

Išėivijos dailė — Lietuvos paveldo ryški dalis

I Draugo redakcijos klausimus atsako Lietuvos dailės muziejaus Vilniuje direktorius Romualdas Budrys.

Prieš porą metų, atidarius didžiąją išėivijos dailės parodą Vilniaus Radvilų rūmuose, vakaro-susitikimo su JAV LB Kultūros tarybos pirmininke Marija Remiene, kuri buvo atvežusi Čiurlionio meno galerijos Čikagoje paveikslų kolekciją, metu Jūs minėjote, kad, sovietiniais laikais lankydami Amerikoje, susitikote su Jonu ir Magdalena Stankūnais. Manau, kad tokie susitikimai buvo ne tik malonūs pasisvečiavimai, bet ir vyko tam tikras kultūrinis bendradarbiavimas? Priminkite apie ryšius su

išėivija anais laikais, nes Jums ir tuomet teko vadovauti Dailės muziejui.

— Mūsų muziejaus ryšiai su išėivijos menininkais turi gilią tradiciją. Prisiminkime 1967 m. Tada dar niekas negalvojo apie Sąjūdį, dar neturėjome vilties atkurti nepriklausomą valstybę, bet jau palaikėme glaudžius ryšius, pvz., su prof. Viktoru Vizgirda. Jis 1967 m. buvo atvažiuojantis į Lietuvą. Naujų darbų negalėjo atsivežti, tad atsivežė tik skaidres. Mes surengėme jo Lietuvoje likusių pas gimines kūrinių parodą. Vėliau visą tą parodą jis padovanojo Lietuvos dailės muziejui.

Vyko gražūs kūrybiniai vakarai, susitikimai su menininkais. Prisimenu, labai gražią kolekciją mums padovanojo

Jonas Rimša. Atrodo, iš viso esam gavę 22 paveikslius. Tai buvo pirmieji dailininkai, užmezgę su mumis ryšius. Turėjome ryšius su Genovaitė Kazokiene iš Australijos, su ten veikusiu Čiurlionio klubu, kuris mums atsiuntė labai įdomią dailės kūrinių kolekciją. Tada gavom grafiko V. Rato-Rataiskio, kitų lietuvių dailininkų bei japonų graviūrų kolekciją. Rengdavom atvažiuojančiųjų dailininkų parodas, ypač glaudžiai bendradarbiavome su Algimantu Keziu bei Jono ir Magdalenos Stankūnų šeima, kurie suprato, kad mūsų muziejuje kultūros paveldas yra glubojamas. Ypač daug mums yra nusipelnę dailininkė Magdalena Birutė Stankūnienė. Ji nuo seno kaupė medžiagą apie dailininkus — laikraščių iškarpas, katalogus — dirbo kaip archyvarė. Apie 1977–1978 m. ji emė nuolat uoliai mums siųsti savo turimos medžiagos kopijas. Jos vyras dirbo turtingoje įstaigoje, iš ten ji gaudavo sudėtingus aplankus, į kuriuos sudėdavo kopijuotą medžiagą ir mums siųsdavo. Jos archyvai be galo tvarkingi. Gaudavome labai sunkiai. Ateidavo kur nors į Mažvydo bibliotekos rankraščių skyrių, iš kur mes perimdavome. Jos pastangos mums buvo labai reikalingos, ji padėjo mums sužinoti, kokį gyvenimą gyveno išėivijos menininkai. Iš jos siunčiamų katalogų, spaudos iškarpų, recenzijų mes susidarėm vaizdą, kokia kryptimi vystosi dailės gyvenimas Vakaruose. Nuostabiau, kad tai ji darė savo lėšomis, vyro

remiama. Ji siuntė ne tik mums, bet ir Čiurlionio dailės muziejui, savo gimtajam Suvalkijos kraštui, o dalį medžiagos perdavė ir vietiniam archyvai Čikagoje. Tai nepaprastai dosnios širdies žmogus. Kai 1988 m. rengėme pirmąją didžiąją išėivijos parodą, šitie archyvai padėjo mums ruošiant katalogus apie dailininkus.

Palaipsniui, iki 1988 m., iki Sąjūdžio pradžios, jau buvome surengę apie 35 išėivijos dailininkų parodas. Labai įdomiai prisistatė Alfonsas Krivickas iš Vokietijos. Jis buvo Vasario 16-osios gimnazijos piešimo mokytojas ir, žinoma, dailininkas. Didžiulį pasisekimą pelnė Vytauto Igno, Kazio Varnelio parodos, nepaprastai šiltai priimta Magdalenos Birutės Stankūnienės paveikslų kolekcija — gėlės. Glaudžiai bendradarbiavome su Kazimieru Vytautu Jonynu, kuris surengė keletą parodų, susirašinėjome su Telesforu Valiumi. Buvome gavę gražią Romo Viesulo kolekciją. Vėliau pradėjome gauti mirusių dailininkų palikimus: 300 Adomo Galdiko kūrinių, Adomo Varne... Jau minėjote 1988 m. parodoje dalyvavo apie 80 išėivijos dailininkų. Šią parodą aptarėm su Berlyne gyvenusiu keramiku Jonu Kvedaravičiumi. Į parodą iš Šveicarijos buvo atvykusi Katiūtė ir kt. Tai buvo stambus renginys, buvo išleisti plakatai, katalogai.

— Ar bendrauti buvo paprasta, juk sienos buvo uždarytos?

— Skatinimo, žinoma, jokio nebuvo ir negalėjo būti, bet mes jautėme, kad reikia bendrauti. Jie buvo pasiilę tėvynės, o mes žinojome, kad stipriausios pajėgos buvo pasitraukusios į Vakarus.

Žinojome, kad išėivijoje buvo kaupiami kūriniai, skirti nepriklausomai Lietuvai. Švenčiant Lietuvos nepriklausomybės 10-metį, ta kūrinių kolekcija, saugota dviejose vietose Čiurlionio galerijoje, buvo atvežta į Lietuvą ir pristatyta didžiuleje parodoje. Tai irgi buvo kultūrinis įvykis. Po to išėivijų parodas surengėme Jurbarko, Klaipėdos, Žemaičių muziejuje Plungeje. Taip pat paveikslus skoliname kitoms parodinėms salėms: jie pabuvojo Šiauliuose, Panevėžyje, Kupiškėje. Gražiai įrengta Mikio Šileikio darbų ekspozicija Zarasų krašte. Dabar kolekcija, atkeliavusi iš Čiurlionio galerijos Čikagoje, rodoma Kauno Čiurlionio muziejuje, kur ji ir liks. Dalis kūrinių dar keliauja po Lietuvą.

— Kaip skaičiai atrodė išėivijos dailininkų kraitis?

— Iš viso esame sukaupę daugiau kaip 6,000 išėivijos dailininkų darbų. Visada prisimenu didžiulius dovanotojus: V. Jonyno daugiau kaip 300 darbų; V. Kašubos atvežė beveik visą studiją — keli šimtai skulptūrų. Gavom Čikagoje mirusio talentingo grafiko Algirdo Kurausko kūrybinį palikimą — 380 darbų, ypač vertingą Prano Domšaitio kolekciją. Įsteigėme visą jo galeriją ir kūrybos tyrinėjimo centrą. Tai labai reikšminga Lietuvių fondo dovana — 530 puikių kūrinių. Ypač lenkiame galvą Gediminui Balukui, LF atstovui ir tos kolekcijos globėjui. Galerijos atidaryme dalyvavo net ir knygos apie dailininką autorė iš Kemptauno — dr. Klump. Turime ištisias gražias ir kitų dailininkų kolekcijas: modernaus dailininko Alfonso Dargio,

Broniaus Murino, Vytauto Igno, kurio katalogą išleidom — tai mūsų padėka (dar laukia Romo Viesulo monografijos išleidimas), Petro Kiaulėno kolekcija, kurią atvežė dailininko našlė. Tikimės, kad ji dar bus papildyta. Turime Viktoro Petravičiaus ir Juozo Bagdono, Magdalenos Stankūnienės, Telesforo Valiaus, Pauliaus Augiaus ir kt.

Šiuo metu Vyriausybėje yra sprendžiamas Nacionalinės lietuvių dailės galerijos reanimavimo klausimas. Lėšos yra įtrauktos į Lietuvos pamėnėjimo istoriniuose dokumentuose tukstantmečio programą. Išplėstoje galerijoje bus rodoma XX amžiaus dailė — pradedant pirmąja paroda su M. K. Čiurlioniu, J. Rimša, A. Žmuidzinavičium. (Į ją kaip į atlaides važiuo žmonės

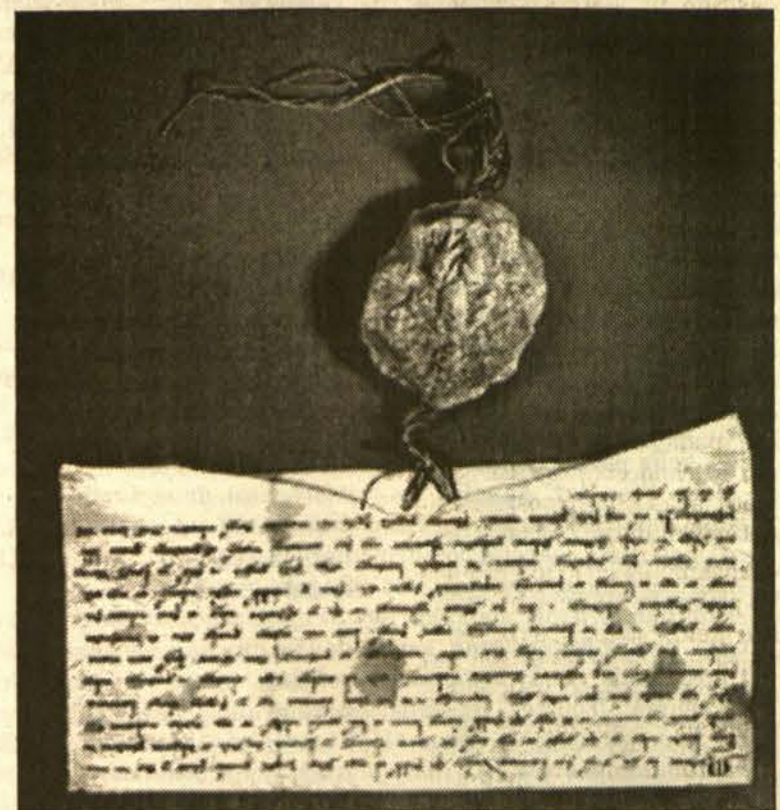
iš visos Lietuvos). Ten bus ir tarpukario — Kauno meno mokyklos profesoriai, mokiniai — bei pokario dailė.

Vysk. M. S. Paco monstrancija (iš būsimo kilnojamos parodos).

Lietuvos dailės muziejaus direktorius Romualdas Budrys.

Mindaugo laiškas (iš būsimo kilnojamos parodos).

Psichologų suvažiavimas Lietuvoje

Šių metų birželio 26-29 d. Vilniuje vyks Pasaulio lietuvių psichologų konferencija. Tai pirmas tokio platus maso įvykis, jungiantis Lietuvos bei užsienio psichologus. Konferenciją organizuoja Lietuvos Psichologų sąjunga, kuriai šiuo metu vadovauja Birutė Pociūtė, Vilniaus universiteto Filosofijos katedros dekanė, ir Vilniaus universitetas. Organizacinio komiteto pirmininkas yra Gintautas Valickas, Bendrosios ir pedagoginės psichologijos profesorius Vilniaus universitete. Šiem dviem asmenim ir pateikėme keletą klausimų apie būsimą suvažiavimą ir apskritai apie psichologijos mokslą Lietuvoje.

Į klausimus atsako prof. Gintautas Valickas:

— Sveikiname su Pasaulio lietuvių konferencijos organizavimu šią vasarą Lietuvoje. Manau, mūsų skaitytojams gali būti įdomu žinoti, kas šią konferenciją organizuoja ir ko norima ja pasiekti?

— Pasaulio lietuvių psichologų konferenciją organizuoja Lietuvos Psichologų sąjunga (LPS) ir Vilniaus universitetas. Pagrindinis konferencijos tikslas — pristatyti Lietuvos ir viso pasaulio lietuvių psichologų pasiekimus. Konferencijos programa apims visas pagrindines psichologijos sritis. Darbas konferencijos metu vyks plenariniuose posėdžiuose, skaitomųjų ir stendinių pranešimų sekcijose. Taip pat planuojamos apskrito stalo diskusijos svarbiausiais orga-

nizaciniais psichologų veiklos klausimais. Paskutinę konferencijos dieną kviečiamas kasmetinis LPS suvažiavimas. Tikimės, kad konferencija sudarys galimybę pristatyti psichologams savo naujausius darbus, aptarti aktualius mokslo bei praktikos klausimus, užmegzti arba atnaujinti asmeninius kontaktus, išplėtoti Lietuvos ir užsienio lietuvių psichologų mokslinį bendradarbiavimą.

— Kas yra kviečiami šioje konferencijoje dalyvauti? Ar į ją galėtų atsilankyti ir Lietuvoje besisvečiuojantys išeivijos lietuviai?

— Dalyvauti šioje konferencijoje pirmiausia kviečiame psichologus, o taip pat visus, kurie domisi įvairiais psichologijos klausimais arba problemomis — psichoterapeutus, psichiatrus, filosofus, edukologus ir pan. Be abejonės, maloniai kviečiame dalyvauti konferencijoje visus, psichologija besidomincius, išeivijos lietuvius.

— Į ką reiktų kreiptis, norint sužinoti daugiau informacijos apie šią konferenciją?

— Norint gauti daugiau informacijos apie konferenciją, reiktų kreiptis į: Gintautą Valicką (org. komiteto pirmininką) — gintautas.valickas@fsf.vu.lt Algį Norvilą (org. komiteto vicepirmininką) — norvilas@sxu.edu Dovilę Černiauskaitę (org. komiteto sekretorę) — dovile.cerniauskaite@fsf.vu.lt

— Tiesa, kalbant apie

Lietuvos Psichologų sąjungą, ar jai galėtų priklausyti ir išeivijoje gyvenantys psichologai?

— Atsakysiu į antrąją klausimo dalį, kadangi man jau ne kartą teko susidurti su šia problema. Šiuo metu Lietuvos psichologų sąjungos (LPS) tikraisiais nariais gali būti Lietuvos Respublikos piliečiai ir užsieniečiai, nuolat gyvenantys Lietuvos Respublikoje, turintys psichologo ar psichologijos magistro diplomą, mokslinius laipsnius ir pedagoginius vardus psichologijos srityje (ši formulė atitinka dabartinį Lietuvos Respublikos Visuomeninių organizacijų įstatymą, pagal kurį yra registruota LPS). Del to LPS nariais kol kas gali tapti tik tie išeivijoje gyvenantys psichologai, kurie turi Lietuvos pilietybę. Dabar yra rengiamos LPS įstatų pataisos, kad būtų galima užsiregistruoti pagal kitą įstatymą (kuris leistų išeivijos psichologams be mišrų apribojimų tapti LPS nariais). Šias įstatų pataisas planuojama patvirtinti artimiausiu metu LPS suvažiavime (kaip jau minėjau, kasmetinis LPS suvažiavimas vyks paskutinę konferencijos dieną).

Tai, manau, kad šio suvažiavimo metu į LPS galės įstoti visi pageidaujantys išeivijos psichologai.

Į klausimus atsako LPS prezidentė dekanė Birutė Pociūtė:

— Ar psichologija yra populiarius mokslas studentų tarpe?

— Manau, kad taip. Konkursai stojant į psichologijos studijų programą, yra nemaži (vidutiniškai 4-5 stojantieji į vieną vietą). Ir tokia situacija būdinga jau keletą metų. Kodėl psichologija yra populiari? Vienaprasmiškai atsakyti sunku. Gali būti, kad įdomi yra pati studijų programa, nors studijuoti nelengva, lyginant psichologiją su kitomis studijų programomis. Gali būti, kad rinktasi šią profesiją skatina ir neblogo situacija darbo rinkoje. Kol kas psichologams išsidirbti nesunku, o atskiruose Lietuvos rajonuose jų tiesiog trūksta.

— Kokios psichologijos sritys šiuo metu Lietuvoje labiausiai puoselėjamos?

— Šiuo metu profesionalai ruošiami darbai šiose psichologijos srityse: klinikinėje, organizacinėje ir pedagoginėje. Šiose srityse yra ir didžiausias įdirbis. Moksliniai tyrimai, be abejo, atliekami ir kitose srityse.

— Amerikoje psichologija turi nemažą įtaką įvairiose gyvenimo srityse. Įdomu, koks psichologijos vaidmuo Lietuvoje? Ar ji jau reiškiasi ir už terapeutų kabineto sienų — istaigose, įmonėse ir kitur?

— Lietuvoje psichologinės paslaugos nėra tiek plačiai paplitusios, kaip Amerikoje ar kitose Vakarų šalyse. Reikia atsiminti ir tai, kad psichologinės praktikos istorija Lietu-

voje nėra ilga. Neturime tokių gilių psichologijos tradicijų, ištakų kaip Amerikoje. Tai sąlyginai nauja tiek mokslo, tiek praktikos sritis. Tačiau galima teigti, kad pastebim didėjanti psichologijos vaidmenį Lietuvoje. Turime ne tik psichoterapijos centrus, bet ir įvairius konsultacinius organizacines psichologijos centrus, pedagogines-psichologines tarnybas ir pan. Trumfai kalbant, visuomenė tampa vis labiau psichologiškai išprususi ir turi galimybę pasirinkti pageidaujamas psichologines paslaugas.

— Jūs, kaip Lietuvos psichologų sąjungos prezidentės, dar norėtumėte paklausti, kokie yra šios organizacijos tikslai?

— Pagrindinis LPS tikslas — vienyti profesionalius psichologus, remti jų profesinę veiklą, plėtoti psichologinę kultūrą ir psichologines paslaugas. Didžiulis dėmesys skiriamas psichologinių paslaugų sistemoms Lietuvoje plėtojimui, diagnostinių metodikų standartizavimui ir naudojimui, profesionalių psichologų profesinės kompetencijos tobulinimui, konferencijų, simpoziumų organizavimui ir pan. LPS atstovauja savo nariams Europos profesionalių psichologų asociacijų federacijose, palaiko ryšius su kitomis tarptautinėmis psichologų organizacijomis.

Kalbėjosi Algis Norvilas

Išeivijos dailė – Lietuvos kultūros paveldo ryški dalis

Atkelta iš 3 psl.

Naudodamasis proga, kad galim kreiptis į *Draugo* skaitytojus, noriu pristatyti naują muziejaus projektą: rengiame didelę kilnojamąją parodą „Krikščioniškoji Lietuvos valstybė nuo Mindaugo karalystės iki Lietuvos Respublikos“. Parodą įtraukėme į valstybės 750 m. jubiliejaus programą. Ją kitamet parodysim JAV ir Kanados lietuviams, taip pat norėtume, kad pamatytų ir amerikiečiai, sakysim, universitetuose, bibliotekose. Tai bus dokumentai, pergamentai, įrodantys Lietuvos valstybingumą, valdovų privilegijos, statutai. Paroda leis pajusti, kad Lietuva praeityje buvo didinga valstybė. Į šią parodą dedame daug vilčių. Apie tai jau esame kalbėję su JAV lietuvių Bendruomenės Kultūros tarybos pirmininke Marija Remiene, kuriai parodą ir perduosime. Paroda bus pritaikyta prie įvairiausių patalpų, esame užsisakę specialią šveicarišką kilnojamą aparatūrą. Ji gali keliauti po visą pasaulį. Tikimės, kad ši paroda padės lietuviams pasaulyje priminti Lietuvos istoriją, o kitatautiesiems apie ją įtaigiai papasakoti.

— Muziejus yra ne tik kaupėjas, bet ir tyrinėtojas.

— Mūsų pagrindinė misija yra kaupti nacionalines vertybes ir jas tyrinėti, skelbti, pristatyti jas visuomenei. Dabar mes turim didžiulę nacionalinę galeriją — 22 sales, kur pristatom vien Lietuvos valstybės dailę nuo XVI a., nuo Vytauto, nuo pačių seniausių portretų iki XX a. pradžios — pirmųjų parodų, dvarų, senojo Vilniaus kultūros. Pagrindiniai kuriniai yra eksponuojami, išleistos knygos, vadovėliai, monografijos. Visa tai parengta mūsų rinkinių pagrindu. Leidžiame metraštį. Kiekvienais metais muziejus išleidžia iki 500 psl. tomą, kur skelbiami visi naujausi ty-

rinėjimai — mokslinių konferencijų medžiaga apie mūsų nacionalinę dailę. Jau turime 5 tomus. Juose paskelbta viskas, ką atrandame, išsitygime. Mūsų dailės muziejus daugiau domisi istorine dailė, o M. K. Čiurlionio muziejus Kaune — šiuolaikine dailė, bet nepaliekame nuošalyje ir šiuolaikinio meno, turime dideles kolekcijas. Bet dabartinis menas nekelia tokio didelio rūpesčio, nes viskas dokumentuota, autoriai žinomi. Kiek sunkiau buvo sovietmečiu su bažnytinio menu. Lietuvos valstybėje taip atsitiko, kad mūsų dvarai, kur buvo kaupiama profesionalioji dailė, buvo išgrobstyti, išvežti arba sunaikinti. Išliko tik bažnytinis menas. Dabar esame surengę didžiulę parodą „Krikščionybė Lietuvos mene“, apimančią nuo Mindaugo iki XX a. Šitoje parodoje rodomė daugiau kaip 10,000 vertybių, apie kurias mažai žinojom. Ketiname išleisti 5 tomų katalogą, kur paskelbsime, ką mes turime. Štai visai neseniai iš Kauno vyskupijos gavom Ramygaloje saugomą XVI a. gotikinę monstraciją su lietuviškais įrašais. Apie ją niekas nežinojo. Europoje tokie dalykai jau reti, o mes Lietuvoje, pasirodo, turim, ir nemažai. Tik tą palikimą mes turim tyrinėti ir skelbti, kad ir pasaulis sužinotų, kokie turtingi esame. Aš jau nebekalbu apie barokinę dailę, mes turime ir gotikinę — renesansinę — labai gražių bažnytinių rūbų, kuriuos, turim pasakyti, mūsų dvasininkija moko saugoti. Turim ypač retų dalykų — veliavų, indų, sakralinių dailės kūrinių, skulptūrų. Ta mūsų paroda sukėlė tokį susidomėjimą, kad buvo atvažiavę patys aukščiausi hierarchai iš Vatikano kurijos. Buvo atvykęs Popiežiškosios bažnytinio meno komisijos pirmininkas arkiv. Marcizano, kuris taip susižavėjo paroda ir tiek prigyrė ją, kad tuojau pat po jo

atvažiavo kard. Michia, Slaptojo archyvo bibliotekos vadovas, popiežiškojoje kurijoje užimantis labai svarbią vietą saugant bažnytinį paveldą. Jie abu vienu balsu sakė, kad mūsų paroda yra neeilinis įvykis ir kad niekas nesitikėjo pamatyti tai, ką pamatė.

Jeigu šiandien mes viso mūsų paveldo nesuregistruosim, neištirsime, įstojus į Europos Sąjungą, kada atsidsarys sienos, jau bus per vėlu. Šiandien pas mus — rytoj jau gali būti ne pas mus. Mums labai svarbu vertingiausią meną išleisti knygoje. Daugeis mūsų protėvių kartų pragyveno prie šio — bažnytinio meno, nes dvarų menas paprastam žmogui buvo uždarytas. Ir man labai smagu, kad mūsų hierarchai vienbalsiai pritaria, kad ši paroda yra didžiulis kultūros įvykis Lietuvoje, ir visi ją remia. Kadangi turime restauravimo centrą, o dalis tų kūrinių yra labai blogai išsilaikę, mes juos restauruojame ir tik tada rodomė parodoje. Po parodos bažnyčios gaus sutvarkytus kūrinius. Užtat dvasininkai labai mielai mums duoda kurį laiką šia bažnyčių nuosavybe naudotis.

— Ar Lietuvos dailės muziejus turi daug skyrių?

— Mūsų sistema nemaža. Savo vertybes rodom pagal prancūzišką sistemą — su skirstymu į tam tikras kolekcijas. Skirstym, Vilniaus paveikslų galerijoje saugoma istorinė nacionalinė dailė nuo valstybės sukūrimo. Visa XX a. dailė bus, kaip minėjau, patalpinta atskiroje galerijoje už Neries. Turim specializuotą — Taikomosios dailės muziejų, kur dabar vyksta krikščioniškojo meno paroda. Turim Palangoje unikalų Gintaro muziejų, tapome Europos gintaro muziejų sąjungos, į kurią įeina 16 muziejų aplink Baltijos jūrą, nariais. Visi vienu balsu pripažįsta, kad mūsų muziejus savo kolekcijomis yra turtingiausias, idomiausias.

Neseniai įsikūrė P. Domšaičio galerija Klaipėdoje. Įkūrėme Suvalkijos regiono dailės galeriją Vilkauskioje, labai gražiame Paežerių dvare. Suvalkija nepaprastai turtinga kultūrininkų, menininkų. Tai kraštas, nusiipelnęs lietuvių tautos atgimimui. Iš to krašto kilę ir daug menininkų — P. Rimša, V. Petra-

vičius, V. Kašuba ir kt. Turim unikalų laikrodžių muziejų Klaipėdoje — nedidelis, bet išpūdingas — nuo ugnies iki saulės laikrodžių. Vilniaus Radvilų rūmuose rodomė užsienio šalių dailę, kuri buvo kaupiama dvaruose. Ten telpa ir kai kurios dovanotos kolekcijos. Štai gavom labai turtingą Okeanijos genčių dievybių kolekciją, kurią padovanojo Genovaitė Kazokienė. Šiuo metu į Klaipėdą jau atplaukė daugiau kaip 130 vietinių siuntų, egzotiška ir labai reikalinga pažintinei prasme. Pabaltijyje tai bus unikaliausia kolekcija. Tikimės gauti šiek tiek Rytų meno.

Jau užsiminiau, kad turime restauravimo centrą, be kurio neįmanoma būtų rengti ekspozicijų ir išsaugoti vertybių. Daug energijos įdedame į kūrinių restauravimą, konservavimą. Centre dirba daugiau kaip 60 specialistų. Talkiname visiems Lietuvos muziejams.

— Visi Lietuvoje dejuoja, kad nėra pinigų, o kaip?

— Yra sena žydų patarlė: jeigu nėra kambary vietos, būtinai įsivesk ožkelę. Kai ją išvesi, tai atsirast labai daug vietos. Išlėpėlius reikia nusikurdinti, kad jie išmokyti tautai gyventi. Ir sunkiais ekonominiais laikais, kai visi verkė, surengėm didžiulę krikščionybės meno parodą, sudrebinom Lietuvą atsivežę Žalgirio mūšio paveikslą, buvo išeivijos paroda. Kitais metais — valstybės jubiliejui — rengiame didžiulę Lietuvos kūrėjų portretų parodą: pradedant nuo pirmųjų kunigaikščių, vaivadų, karvedžių ir mecenatų, kurie statė bažnyčias, gynė valstybę. Tai bus apie 600 portretų iš XVI-XIX a. Paroda bus tarptautinė, nes mes pasiskolinsime paveikslų ir iš Lenkijos, Ukrainos, Rusijos muziejų. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė buvo labai didelė, paveikslai plačiai pasklido. Mūsų valstybės veikėjų portretų yra netgi Bratislavoje. Meno kūriniams mes keičiamės su kitais muziejais, štai Krokuvoje atsido Ferdinando Rušico paroda, į kurią įskeliavo keliolika ir mūsų darbų. Bendradarbiaudami su kitais muziejais galime padaryti dvigubai daugiau.

Dėkojame už įdomų pokalbį ir linkime sėkmės.

Kalbėjosi
Audronė V. Škiudaitė

Nuo linijos iki spalvos

Kovo 2 d. „Feitico“ galerijoje Čikagos gyventojai galėjo užsukti į dailininko ir muzikanto Martyno Meškauskio parodos atidarymą. Menininkas Amerikoje svečiuojasi nuo praėjusių metų lapkričio mėnesio. Per pastaruosius 4 mėnesius jis susirado galerijas, kurios maloniai priėmė dailininko kūrinius. Vasario 14 d. jam buvo pasiūlyta dalyvauti grupinėje Valentino dienos parodoje „Mars“ galerijoje.

Džiugu, kad jaunas kūrėjas ėmėsi iniciatyvos už Atlanto ir savo pastangomis įsilieja į amerikietiškojo galerijų pasaulį.

Menininkui tai ne pirmoji šalis, kurioje jis pristato savo kūrinius. Jo paveikslus jau matė Belgijos, Anglijos, Čekijos, Ispanijos, Vokietijos, Latvijos meno mėgėjai. Tačiau surengti parodą Amerikoje, anot patio menininko, „yra kažkas tokio“.

Parodos atidarymo metu pavyko pakalbinti patį autorių:

— Kodėl surengėte parodą būtent šioje šalyje, šioje galerijoje?

— Kaip pastebėjote, ši galerija orientuojasi į erotinį meną. Aš šiam žanrui skiriu didelę dalį savo kūrybinių jėgų. Taip atsitiko, kad aš čia ir „patekau“. Ir tas įvykis gana organiškai. Vieną kartą ieškojau galerijų, kur galėčiau palikti kelis paveikslėlius. Ir štai „Colin Fine Art“ galerija pasiūlė parodyti darbus „Feitico“ galerijai, esančiai vakarų šiaurėje. Įdomu buvo tai, kad savininkė priėmė mano kūrinius, tiesiog šokinėdama, savo trepsėjimais įrodydama susidomėjimą. Tuomet jaučiausi lyg laimėjęs mūšį. Ir dabar aš labai laimingas, jog JAV dalyvauju parodoje.

— Tai jūsų ne pirmoji pa-

Dailininkas ir muzikantas Martynas Meškauskas.

roda užsienyje. Kuo skiriasi Amerikos galerijos nuo europietiškos?

— Išvaizda jos nesiskiria. Čia galbūt yra pajėgesnis pirkėjas, geresnė reklama, „promotion“. Čia galerija tiesiog dirba JAV. Ji ieško pirkėjų ne tik savo patalpoje. Pajutau šiltesnį ryšį.

Amerikoje leidžiami galerijų katalogai, naujienos, kas padeda žiūrovui lengviau orientuotis.

— Kiek tokio pobūdžio parodų esat surengęs?

— Erotinio meno parodose teko dalyvauti tik Čikagoje. Ar tokia pasitaikė proga, ar tas JAV buvo pribrendęs? Nežinau. Nes aš į JAV iš Lietuvos atsivežiau daug erotinių piešinių. Dalį jų įtraukiau į šią parodą, dalį jų nutapiau Čikagoje.

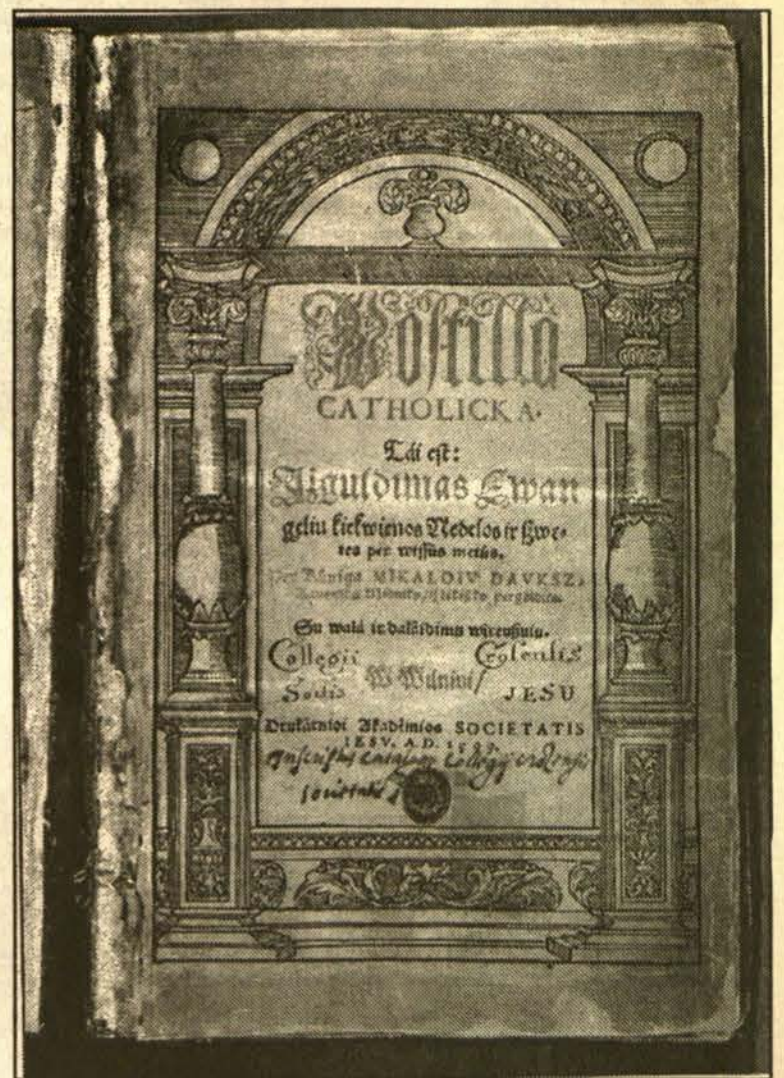
Paprastai parodose pristatydavau daugiau gilesnių, filosofinių temų, o moteriškes piešdavau pasismaginimui, atokvėpiui, vitališką polėkį pagavęs. Piešdamas moterį, galvos sukty daug nereikia, nekankini savęs gyvenimiškų

tiesų ieškojimu. Piešdamas moterį tiesiog atspindi grožį ant savo pasirinktos medžiagos. Moters formos, energija tiesiog palanki banguojanti pieštuko linijai, potėpio minkštumui. Vienas filosofas yra pasakęs: „Paziūra į moterį — geriausia jautrumo ugdymo mokykla“.

— Jūs „moterys“ įvairiaspalvės. Ar tai yra specialus sumanymas?

— Kiekvienas individas yra labai skirtingas. Gyvenime asmenybių skirtumus išskiria charakterio savybės, išsilavinimas, elgesys... Mene tai galima atspindėti linijų išraiška, spalvų gama, silueta. Todėl neretai paveiksle moteris prabyla savo kūno spalva. Man moteris yra dramatiškesnė, kai ji yra žalios, raudonos, pilkos, mėlynos kūno spalvos.

Visus, kas domisi jauno menininko, baigusio Kauno Meno mokyklą ir Vilniaus Dailės akademiją, tapybą ir pastelėmis, kviečiame į „Feitico“ galeriją, esančią 1821 W. North ave. Tauras Pikuolis

M. Daukšos Postilė (iš būsimos kilnojamos parodos).